

סימן נט:

ברכת שהשמחה במעונו בשנת הנישואים הראשונה

השאלה:

שלום לכבוד הרב.

אני מתלבט כבר זמן רב האם יכולים אשתי ואני, שנמצאים אנו בשנה הראשונה לנישואינו, לערוך סעודה לשם החתונה עם כמה מחברינו, ולברך בזימון את ברכת "שהשמחה במעונו".

בדקתי את העניין ואלו הדברים שעלו לי בעיוני:

הגמרא במסכת כתובות (ח ע"א) דנה בעניין שבע ברכות שמברכים בבית חתנים. בסוף הסוגיא שם נאמר:

משבעה ועד שלושים [ימים לחופה] – בין אמר להו מחמת הילולא ובין לא אמר להו מחמת הילולא [בין אמר החתן לקרואים לסעודה שסעודה זו מחמת שמחת החופה היא, ובין אם לא], מברך שהשמחה במעונו. מכאן ואילך – אי אמר להו מחמת הילולא, מברך שהשמחה במעונו, ואי לא, לא. וכי אמר להו מחמת הילולא עד אימת? אמר רב פפי משמיה דרבא: עד תריסר ירחי שתא.

יוצא במפורש מדברי הגמרא שברכת "שהשמחה במעונו" נאמרת בסתם סעודות של החתן כל שלושים יום שלאחר החופה, ומשלושים יום ועד שנה לאחר החופה – אם מזמין החתן קרואים לסעודה שעושה לכבוד שמחת נישואיו, יאמרו המסובים "שהשמחה במעונו", ואם לא, לא יאמרו.

הרי"ף (שם ב ע"ב) הביא את הגמרא הזו בחיבורו, וכן הרמב"ם (הלכות ברכות פרק ה הלכה ה) פסק זאת להלכה, וגם הרא"ש (שם פרק א סימן יג) הביא את דברי הגמרא, והוסיף על כך: "וסימן לדבר – נקי יהיה לביתו שנה אחת ושימח". ומפורש בלשון הרמב"ם שאין צריך עשרה לזה, שכתב (שם):

אומר נברך שהשמחה במעונו שאכלנו משלו.... ואם היו עשרה, מברך נברך לאלוקינו שהשמחה במעונו שאכלנו משלו.

ומה מאד נפלאו דברי הטור (אבן העזר סימן סב), שאחר שפסק כדברי אביו בזה, הביא את דברי הסמ"ג (עשין מח) שכתב: "והאידינא ערבה כל שמחה, ואין לומר אותו כלל אחר שבעה", והבית יוסף במקום הוסיף: "כך נהגו העולם", וכן פסק להלכה בשולחן ערוך (אבן העזר שם סעיף יג).

דברים אלו קשים לי מאד: בפשטות נראה שפירוש "ערבה כל שמחה" הוא עקב חורבן בית מקדשנו והגלות הנוראה שעם ישראל נתון בה, ואם כן נפלאו מאד דברי הסמ"ג בזה, שהרי

הגמרא פסקה שאומרים "שהשמחה במעונו" עד לאחר שנים עשר חודש, וכידוע לכל בר בי רב, הגמרא כמובן נכתבה בבבל לאחר חורבן בית המקדש, ובכל זאת היא כתבה כדברים הללו. אם כן, נמצא שפסק הגמרא מכוון לימים שאחרי החורבן, שהרי לא הזכירה דבר בזה (כמו שהזכירה בכמה מקומות שיש לשנות בהם מחמת החורבן), ואם כן, מה התחדש בימי הסמ"ג ובימי הטור ובימי השולחן ערוך, ש"ערבה כל שמחה"? ובפרט שהרי"ף, הרמב"ם והרא"ש פסקו כך להלכה, משמע שבימיהם עוד לא "ערבה כל שמחה".

ומה שנראה לי בפשטות אכתוב: שערבה כל שמחה הוא מחמת גזירות נוראיות מקומיות וגירוש ספרד הנורא שהיה בימיהם. אם כנים דבריי, נמצא שכל דין הסמ"ג בטל ומבוטל בימינו ששבנו לארצנו, ואין בדבריי חס ושלום חידוש וביטול דברי הראשונים, שהרי מציע אני לחזור לדינא דגמרא הפשוט בזה עקב שינוי המציאות. אמרתי שאשאל את כבוד תורתו כיצד יש לנהוג בדבר למעשה?

תשובה:

שלום וברכה.

ראשית, היות ואתם נמצאים עדיין בשנה הראשונה לנישואיכם, הרי שוודאי וודאי שניתן לאחל לכם: "שתזכו להקים בית נאמן בישראל".

שאלתך הינה שאלה טובה, אשר עניינה הינו מדוע אנו נמנעים מלומר ברכה שכתובה בש"ס עקב הצרות שהיו בזמן הגלות, כאשר אין מדובר על עצם החורבן (שהרי בגמרא מופיע שיש לומר ברכה זו גם אחר החורבן), אלא על הגזירות הנוראיות שהיו בזמן הגלות. יש הרבה מה לדון ולפלפל בסוגיה זו, אולם בסופו של דבר, הלכה למעשה לעניין הנוהג הפרטי של האדם, אין לומר ברכה זו מעבר לשבעת ימי המשתה. הסיבה לכך היא שבסופו של דבר, ההלכה והמנהג אינם מבוססים על "ארכיאולוגיה תורנית" שבה חופרים ובודקים תמיד את שורשי המנהג, אלא אחרי הדינמיות של החיים, כאשר גם אם נראה לאחד שהדעת נוטה כנגד המנהג המקובל, רצוי לשמור ולהתמיד במנהג.

ואלו הם דברי הרמב"ם בתשובותיו בעניין שמירה על המנהגים (שו"ת הרמב"ם מהדורת בלאו סימן קנב):

אין צריך לשנות מנהג שנהגו בו, גם אם קטנה חשיבותו, אם אין זה מביא להפסד בדת ולא לעבירה.

וכן בתשובה אחרת (שם סימן רסב):

ואפילו בדברים אשר תלוי בהם דבר איסור, אמרינן אל ישנה אדם מפני המחלוקת, כל שכן במה שאין תלוי בו איסור בשום פנים... וצריך תמיד לילך במנהג הרוב, כל זמן שאין בזה עבירה על איסור.

הדבר נכון שבעתיים כשמדובר בעניין ברכות, זאת משום שלדעת פוסקים רבים, עניין הברכות תלוי במנהג המקובל, ולכן כפי שניתן לברך על מנהג או לחדש ברכות שלא נזכרו בגמרא, אם כך הוא המנהג (לפחות לדעת פוסקי אשכנז), כך גם ברכה שנהגו שלא לאומרה,

ואין מי שנוהג לאומרה, עלולה להפוך להיות ברכה לבטלה, אף אם על פי דין הגמרא, יש את כל ההצדקה לאומרה.

לכן, אני מבין את הרצון לברך ולהודות לקדוש ברוך הוא במשך כל השנה, אולם אין ראוי לעשות זאת באופן חריג שכמוהו לא נהגו בעם ישראל כבר מאות רבות של שנים, גם אם עד ראשית תקופת הראשונים המנהג היה לאומרו.

אוסף ואומר מעבר לכך, שברור שלא הסמ"ג הוא שחידש את המנהג לא לברך ברכה זו מעבר לשבע הברכות, שהרי העיד מרן המחבר שגם בקהילות ספרד (שלא היו מחויבות לפסקי הסמ"ג) לא נהגו לאמר ברכה זו, ואף הטור (שהיה בנו של הרא"ש) הביא דברים אלו כמסקנא וסיכום. ממילא, הסמ"ג רק נתן טעם לכך שנהגו שלא כפי דין הגמרא, אולם לא חידש מנהג זה.

סבורני שניתן למצוא דרכים אחרות על מנת להודות ולהלל לקדוש ברוך הוא על שמחת הנישואין, ויהי רצון שעצם הרצון להודות לקדוש ברוך הוא בנישואים אלו ימשיך מעבר לשנה הראשונה לאורך ימים ושנים.

תוספת דברים מהגר"י אריאל:

ההלכה נפסקה שלמרות שמדינא דגמרא אפשר לברך שהשמחה במעונו כל שנים עשר חודש, אך המנהג לא לברך, והמנהג הוא הקובע.

בעקבות מגפת הקורונה אני מעלה בזאת שאלה על שולחנם של תלמידי חכמים. בגלל הסגר שהיה בתחילת ניסן, בוטלו חתונות רבות. אך היו זוגות שבכל זאת התחתנו בתקופה זו. עודדנו אותם שדווקא בימי סגריר אלו, מצווה לבנות בתים חדשים ולהרבות בזכויות ובשמחות. מספר המשתתפים היה מצומצם מאוד, אפילו לא כל בני המשפחה השתתפו. אמרנו להם שאם ירצה השם, לכשתיעצר המגפה יוכלו להשלים את שמחתם שנפגמה על ידי סעודה מכובדת ברוב עם. לא הזכרנו את נושא הברכה. כנושא לדיון אני שואל, האם יש מקום בסעודה זו לברך "שהשמחה במעונו"? המטרה היא לשמח את הזוג ובעיקר את הכלה, שהחתן מצווה לשמחה במשך השנה הראשונה. דמעות רבות נשפכו, בעיקר של כלות, על ההחלטה לוותר על חתונה עם קהל. וסעודה שההלכה מכירה בה כסעודת מצווה עם ברכה מיוחדת, תשמש להן פיצוי. האם מותר במקרה זה לחזור לדינא דגמרא?

פתח לכך מובא בפתחי תשובה (שם ס"ק כ) בשם תשובת פנים מאירות (חלק ב סימן קכד) בכלה שפירסה נידה קודם החופה וזמן טבילה אחר כלות ימי משתה, ועשו לכבודה סעודה, שאין לברך שבע ברכות, מכל מקום נראה שהשמחה במעונו ראוי לברך, משום שהיום עיקר שמחתם של החתן והכלה. אמנם אפשר לחלק בין הנושאים, אך בשו"ת תשובה מאהבה (חלק א סימן סב), למרות שהסתייג קצת מפסיקה זו, בכל זאת סיכם דיש לומר שהשמחה במעונו, מכיוון שאין בזו הזכרת השם ואין לדקדק (וכן מסיק בספר בית מאיר (סוף סימן סא), וכתב שם דאפשר דגם נודה לשמך יש לומר, עיין שם).

